

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Ахтаніна С.В.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Ризик присутній в усіх сферах людської життєдіяльності, він може проявлятися у різних формах і на різних рівнях. Аксиома про потенційну небезпечність життєдіяльності людини стверджує, що будь-яка діяльність потенційно небезпечна, і отже досягнути такого рівня розвитку науки і техніки, за якого ризик був би повністю відсутній, неможливо. Натомість в науці розроблена та закріплена у чинному законодавстві концепція прийнятного (допустимого) ризику, відповідно до якої прийнятний ризик – соціально, економічно, технічно і політично обґрунтований ризик, який не перевищує гранично допустимого рівня (ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності») [1].

Різновидом загальної категорії ризику є екологічний ризик. Андрейцев В.І. зазначає, що екологічний ризик є істотною ознакою екологічної небезпеки або екологічно небезпечної діяльності, враховуючи, що він відбиває її об'єктивну сутність – вірогідність настання небезпеки [2, с. 42].

Джерелом екологічного ризику виступає діяльність екологічного характеру, як правило, правомірна, оскільки в разі здійснення неправомірної діяльності вона підлягає припиненню без встановлення ризику, в силу його презумпції, проте, така діяльність обов'язково пов'язана з використанням певного об'єкту екологічного ризику – фактори шкідливого хімічного, фізичного і біологічного впливу, матеріально-технічні об'єкти, що можуть утворювати або утворюють шкідливий вплив на довкілля та життя і здоров'я людей [3, с. 26].

Таким чином, залежно від ступеня прийнятного ризику здійснюється поділ суб'єктів господарювання на групи та визначаються критерії такого поділу.

Визначення ступеня ризику та критеріїв для його оцінки має важливе значення, яке полягає у наступному:

– дає змогу визначити систему правових, економічних, організаційних та інших заходів, спрямованих на прогнозування стану діяльності об'єкта та попередження аварій та інших нещасних випадків, в тому числі, надзвичайних екологічних ситуацій;

– впливає на визначення рівня необхідності впровадження новітніх технологій (так, об'єкти з вищим ступенем ризику потребують модернізації

виробництва у більшій мірі, порівняно з тими, діяльність яких має нижчий ступінь ризику);

– впливає на періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) тощо.

На законодавчому рівні загальні положення щодо визначення критеріїв оцінки ступеня ризику визначені у Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

Так, відповідно до ч. 2 ст. 5 закону орган державного нагляду (контролю) визначає у віднесеній до його відання сфері критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення господарської діяльності. З урахуванням значення прийнятного ризику всі суб'єкти господарювання, що підлягають нагляду (контролю), відносяться до одного з трьох ступенів ризику: з високим, середнім та незначним.

Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення господарської діяльності, затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням органу державного нагляду (контролю).

Загалом на сьогоднішній день прийнято 59 постанов Кабінету Міністрів України, якими затверджено критерії оцінки ступеня ризику у різноманітних сферах господарської діяльності.

Основним документом щодо визначення критеріїв оцінки ризику у сфері забезпечення екологічної безпеки є Постанова Кабінету Міністрів України від 29 лютого 2012 р. № 306 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки» (далі – Постанова) [4].

Постанова закріплює такі критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки:

– належність до потенційно небезпечних об'єктів, об'єктів підвищеної небезпеки;

– категорія за вибухопожежною та пожежною небезпекою будівлі та приміщення;

– кількість людей, що постійно або тимчасово можуть перебувати одночасно на об'єкті;

– поверховість або висота будівель;

– розташування споруд під землею;

– наявність культурних, історичних, духовних та інформаційних цінностей;

– провадження господарської діяльності, пов'язаної з наданням послуг і виконанням робіт протипожежного призначення.

Хоча основною метою закріплення критеріїв оцінки ризику відповідно до Постанови є визначення періодичності проведення перевірок контролюючими органами у сфері техногенної та пожежної безпеки, проте положення Постанови стосуються також і екологічної сфери, а саме у частині визначення критеріїв оцінки ступеня ризику суб'єктів, які здійснюють екологічно небезпечну діяльність. Тому в контексті екологічної безпеки доцільно

дослідити саме перший критерій – належність до потенційно небезпечних об'єктів, об'єктів підвищеної небезпеки. При цьому екологічно небезпечною є діяльність лише об'єктів підвищеної небезпеки, адже, відповідно до ЗУ «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [5], таким об'єктом вважається об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин чи категорій речовин у кількості, що дорівнює або перевищує нормативно встановлені порогові маси, а також інші об'єкти як такі, що відповідно до закону є реальною загрозою виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру.

Відповідно до Постанови, ступінь ризику об'єктів підвищеної небезпеки визначається як високий, що зумовлює проведення планові заходи державного нагляду (контролю) не частіше ніж один раз на рік. При цьому варто підкреслити, що ризик в даному контексті має екологічний характер, адже згідно з Ярчак В.В. характерними ознаками об'єктів підвищеної небезпеки (об'єктів підвищеної екологічної небезпеки) є, зокрема: екологічний ризик, підвищена екологічна небезпека, негативний вплив, який можуть створювати об'єкти підвищеної екологічної небезпеки на довкілля [6, с. 12].

Висновки. Отже, в чинному законодавстві України закріплено критерії для оцінки ступеня ризику від здійснення господарської діяльності, в тому числі екологічно небезпечної діяльності. Діяльність об'єктів підвищеної небезпеки є екологічно небезпечною, тому зумовлює визнання даних об'єктів такими, що мають високий ступінь ризику, що в свою чергу має екологічний характер.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України – 2007. – № 29. – Ст. 389.
2. Андрейцев Володимир Іванович. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. / В.І. Андрейцев. – К. : Знання-Прес, 2002. – 332 с.
3. Краснова Ю.А. правове регулювання екологічної безпеки в Україні : монографія / Краснова Ю.А.; Нац.ун-т біоресурсів і природокористування України. – К. : Правова єдність : Алерта, 2013. – 302 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки» від від 29 лютого 2012 р. № 306 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 30, Ст. 1115.
5. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України – 2001. – № 15. – Ст. 73.
6. Ярчак В.В. Правове регулювання запобігання негативного впливу на довкілля об'єктів підвищеної екологічної небезпеки : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ярчак Вікторія Валеріївна; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2010. – 18 с.